

1990’LARDAN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE’DE YÖNETİŞİM (GOVERNANCE): LİTERATÜRE DAYALI BİR İNCELEME*

Halil İbrahim AYDINLI**
Levent MEMİŞ***

ÖZET

Çalışmada, modern anlamda gündeme geldiği 1990’lı yıllardan itibaren popülerliğini artıran, bir sistemsel dönüşümü simgeleyen veya bir yönetim yaklaşımı olarak ele alınan yönetim modeline odaklanılmaktadır. Bünyesinde işbirliğini, ortaklığı, katılımı, birlikte hareket etme gibi eylemleri barındıran yönetim yaklaşımının Türkiye’ye olan yansımalarını literatür üzerinden incelemek araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle kavramsal düzeyde yönetim ele alınarak tanıtılmış, daha sonra ise Türkiye’de Türkçe veya İngilizce yayın yapan hakemli dergiler kapsamındaki makaleler üzerinden yönetim modelinin izi sürülmüştür. Yönetişim ile ilişkili makalelere içerik analizi uygulanarak bir takım veriler elde edilmiştir. İfade edilenler kapsamında, 92 hakemli derginin taranması sonucu 67 makaleye erişilmiştir. Araştırmanın genel sonuçlarına göre, yönetim ile ilişkili makale sayısında 2009 itibarıyla artış olduğu, yayınlarda daha çok kentsel/yerel alana odaklanıldığı, daha çok katılımcılık/çoğulculuk temeline dayalı genel olarak teorik düzeyde ele alındığı ve makalelerin yönetime yönelik %63’lük bir dilimle pozitif bir tutum sergilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yönetişim, Kamu Politikaları, Katılım İşbirliği/Ortaklık
Jel Kodu: D73

---

* Bu çalışma, XII. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR)’nda (12-14 Eylül 2014) aynı başlık altında sunulmuş bildirinin gözden geçirilmiş ve düzenlenmiş halinden oluşmaktadır.

** Sakarya Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

*** Sakarya Üniversitesi, SBE, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi

GOVERNANCE FROM THE 1990S TO THE PRESENT İN TURKEY: A REVIEW OF LİTERATURE

ABSTRACT

In this study focuses, governance model that symbolizing a systemic transformation or a management approach, popularity increases since the 1990s. The overall objective of the study investigate reflections to Turkey of governance approach that have cooperation, partnership, participation, act together such as actions, from the governance literatüre. In this context, first of all, governance was introduced at the conceptual level, afterwards, governance model has been traced from articles within Turkish or English-language peer-reviewed journals in Turkey. Some data was obtained from content analysis. 67 articles have been accessed after the screening of 92 peer-reviewed journals. According to the overall results of the study, in this study were determined; there is an increase in the number of articles since 2009, publications are focused more urban / local area, publications are discussed generally on a theoretical level, containing to participation / pluralism and articles exhibited a positive attitude with a rate of %63.

Keywords: Governance, Public Policy, Participation, Collaboration/Partnership
JEL Code: D73

GİRİŞ

Kökeninin 14. yy.'a kadar geriye gittiği ifade edilen yönetim kavramı, 1989 yılında Dünya Bankası (DB) tarafından, devletin rolü ve doğasındaki değişimi sorgulayan yenilenmiş biçimiyle gündeme taşınmıştır. Ve günümüze kadar geçen süre içinde farklı alanlarda (kamusal ve özel), farklı yaklaşımlarla güncelliğini korumaya devam etmiştir. Bir yönetim tarzı olarak kamu yönetimi perspektifinden ele alındığında yönetim, temsili demokrasi altında tek merkezli, hiyerarşik bürokratik düzen içinde şekillenen kamusal politikaların, ilgili ve ilişkili tarafların/paydaşların sürece dahil edilerek tasarlanması ve uygulanmasına odaklanmaktadır. Bu sayede öncesinde ortaya çıkan yolsuzluk, etkinsizlik, verimsizlik, memnuniyetsizlik gibi bir takım sorun alanlarının iyileştirilebileceği varsayılmaktadır. Yönetimin temel yapı taşlarını; katılım, işbirliği, ortaklık, birlikte hareket etme, etkileşim/diyalog, ağ (network) gibi unsurlar oluşturmaktadır. Özellikle son yıllardaki bilişim ve iletişim teknolojisindeki yaşanan gelişmelerin, zaman ve mekan sınırlamasını azaltarak, yönetimi başka bir boyuta (e-yönetim) taşıdığı görülmektedir.

Yönetim kavramının farklı sektörlerde karşılık bulan bir yaklaşım olduğu vurgulanmaktadır (Hughes, 2010: 87). Bu çerçevede

çalışmanın odak noktasını, kamu yönetimi perspektifinden kamusal konularla ilgili Dünya’da yaşanan yönetim tartışmalarının Türkiye’ye olan yansımaları, tarihsel süreç içindeki yaklaşım ve ele alınmış biçimlerinin değişimi veya değişmemesini, hakemli dergilerde yer alan makalelerden oluşmuş literatür üzerinden incelemektir. Başka bir ifadeyle, çalışmanın amacı, kamu yönetimindeki değişimi, yönetim yaklaşımı üzerinden incelemektir. Araştırmada temel olarak; *Türkiye’de yönetim, hangi düzeylerde (küresel, bölgesel, ulusal, kentsel gibi), hangi alanlarda (odaklandığı konular), hangi kuramsal temele dayandırılarak incelenmiştir? Kuramsal ve pratiğe dayalı çalışmaların durumu nedir? Yönetişime getirilen eleştiriler ve çözüm önerileri nelerdir? Hangi yönetim yaklaşımları daha fazla ön plana çıkmaktadır?* sorularının cevabı aranmaktadır. Bu bağlamda literatür, Türkiye’deki üniversitelerin; İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri (İİBF), Siyasal Bilgiler ve İşletme Fakülteleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri tarafından yayınlanan dergiler, sosyal bilimlere yönelik üniversitelerden bağımsız olarak yayın yapan akademik ve hakemli dergiler ile Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) dergileri, 1990-2014 zaman dilimi dikkate alınarak taranmaktadır. Konu ile ilgili elde edilen makalelerin analizinde, niteliksel içerik analizi yönteminden yararlanılmaktadır. Bu kapsamda elde edilen verilerin sadeleştirilmesi ve daha anlamlı hale getirebilmek için “makale tarama fişi” oluşturulmaktadır.

Gerçekleştirilen bu çalışmayla Türkiye’deki yönetim olgusu geniş bir bakış açısıyla incelenmekte, elde edilen sonuçlar itibarıyla sonraki teori ve pratiğe dayalı yönetim çalışmalarına, bir nebze olsun, yol gösterici nitelik taşıması beklenmektedir. Ayrıca yukarıda ifade edilen yöntem ve kapsam itibarıyla ilgili alana özgün katkı sağlamakta olup, bu durum da çalışmanın önemini ön plana çıkarmaktadır.

1.YÖNETİŞİM⁴: KAVRAM, DAYANDIĞI TEMELLER VE TÜRLERİ

Dünya her alanda belli bir devinim içinde değişime uğrayarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Değişimin en başat aktörü olarak da teknoloji ön plana çıkmaktadır. Teknolojik yenilikle birlikte, Dünya’da; tarım, sanayi ve bilgi toplumu olarak nitelendirilen dönüşümün yaşandığı ifade edilmektedir(Toffler, 2008). Yönetim açısından bakıldığında, her dönemin kendine has değişkenleri/özellikleri kapsamında farklı yaklaşımların ortaya çıktığı bilinmektedir. Özellikle bilgi toplumu içinde iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, buna dayalı olarak ortaya çıkan yeni ekonomik şartların ülkeleri ve devletleri belli bir dönüşüme yönlendirmesiyle, artık devletin tek bir aktör olarak yetersiz kaldığı, özel ve sivil aktörlerin de oluşturulacak politikalarda yer almasının gerekliliğinin ortaya çıktığının altı çizilmektedir⁵(Okçu, 2012: 21).Değişimle birlikte ortaya çıkan karmaşık sorun alanları (küresel ısınma, obezite, kentsel dönüşüm gibi), farklı taraflar arasındaki birlikteliği çok daha önemli kılmaktadır (Turan, 2013: 67). Burada belirtmek gerekir ki, çevresel faktörlere ve iç dinamiklere gerekli önem verilmediğinde örgütlerin çürümesinin, bireylerin sisteme yabancılaşmasının ve bunların sonucu olarak meşruiyet sorunun yaşanmasının kaçınılmaz olacaktır (Çukurçayır, 2003: 271). Yaşanan gelişmeler bağlamında Tekeli (2009: 202)’nin ifadesiyle; *önceden belirlenen bir ortak amacı gerçekleştirmek için, tek özneli, merkezi, hiyerarşik bir iş bölümü içinde, araçsal rasyonelliği ön plana alarak, yapan, üreten bunun için kaynakları ve yetkileri kendilerinde toplayan yönetimden(government), önceden belirlenen bir iyiye doğru değil, insan haklarına dayalı performans ölçütlerini gerçekleştirerek, çok aktörlü, desantralize, ağsal ilişkiler içinde, iletişimsel bir rasyonellik anlayışında, kendisi yapmaktan çok toplumdaki aktörleri yapabilir klan (steering), yönlendiren, kaynakların yönlendirilmesini kolaylaştıran yönetim(governance) anlayışına geçilmektedir.* Yönetim ile yönetim

⁴ Uluslararası literatürde yaygın olarak “governance” şeklinde kullanılan kavramın, Türkçe karşılığı konusunda bir takım tartışmalar olmakla birlikte, yaygın olarak “yönetişim” şeklinde kullanıldığı ve bu kullanımın doğru kabul edildiği görülmektedir (Çukurçayır, 2005: 217-218). Hatta yönetim şeklinde Türkçe’de kullanılmasının kavramın kısa sürede yerleşmesine yardımcı olduğunun altı çizilmektedir (Toksöz, 2007: vii).

⁵ İletişim ve ulaşım teknolojilerinin yanında, farklı sektörlerin birlikte hareket etmesini gerekli kılan makro düzeyde ortaya çıkan değişkenler için bkz. Acar, 2003: 395-401; Toksöz, 2008: 13-17.

arasındaki farklılıklar aşağıdaki tablodaki gibi özetlenmektedir(Leach and Percy-Smith, 2001:5).

Tablo 1: Eski Yönetim ve Yeni Yönetişim Karşılaştırılması

(Eski) Yönetim (Government)	(Yeni) Yönetişim (Governance)
Devlet	Devlet ve sivil toplum
Kamu sektörü	Kamu, özel ve gönüllü sektör
Kurumlar	Süreçler
Organizasyonel yapılar	Politikalar, sonuçlar, çıktılar
“Kürek çeken”	“Dümen tutan”
Hükmeden, kontrol eden, yöneten	Öncü, kolaylaştırıcı, işbirlikçi, müzakereci
Hiyerarşi ve otorite	Ağlar ve ortaklıklar

İki açıdan yönetişime yaklaşılmakta; bir sistemsel değişim aracı olarak, bir de yönetim tekniği olarak (Bıçkı ve Sobacı, 2011). Bir yönetim tekniği olarak yönetişim, klasikleşen yönetim faaliyetinde olduğu gibi yöneten-yönetilen sınıflandırması temelinde tek taraflı yaklaşımdan ziyade, ilgili tüm aktörlerin yönetme işine katılmasını nitelendiren, yönetime göre daha kuşatıcı bir kavram olarak kullanılmaktadır(Okçu, 2012: 11-12). İlgili literatür(Kahraman, Vurgun ve Öztop, 2012; Gündoğan, 2010: 23; Çevik, 2010: 35) incelendiğinde, yönetişim kavramının modern manada yeniden keşfedilmesi, ilk kez 1989 yılında DB'nin raporunda “iyi yönetişim” şeklinde gösterilmekte ve yönetişimin siyasal-yönetimsel bir projeye dönüşerek yaygınlaşmasında, DB'nin birinci derece rol aldığı belirtilmektedir(Güzelsarı, 2003: 18; Zabcı, 2002: 154). Sonrasında ise, IMF, OECD⁶, UNDP, WTO gibi uluslararası kuruluşların⁷, geliştirdikleri modeller ve standartlar, ortaya çıkardıkları iyi uygulamalar, anlaşmalar, toplantılar ve öneriler ile katkı sunarak yaygınlık kazanmasını sağladıkları belirtilmektedir(Pal, 2012: xvii; Zabcı, 2002: 157). Benzer şekilde BM İnsan Yerleşimleri Programı Habitat II Uluslararası İstanbul Konferansı'nda da yönetişim kavramı çokça dile getirilmiş ve ‘Kentsel Yönetişimde Küresel Kampanya’ başlığındaki çalışmada da iyi kentsel yönetişim ilkeleri yayınlanmıştır(UN-HABITAT, 2002: 19-29). Ayrıca Avrupa Konseyi de 2007 yılında iyi yönetişim ilkeleri benimsemiş, yine Konsey yönetişime ilişkin bir “Beyaz Kitap” yayınlamıştır. Diğer taraftan yaşanan

⁶OECD'nin yönetişim kapsamında yaptığı çalışmaların detayları için bkz. Pal, 2012.

⁷ Dünya Bankası, OECD, BM ve AB gibi uluslararası kuruluşların yönetişim modelinin ortaya çıkması ve yaygınlaşmasında nasıl rol aldığıyla ilgili bilgi için bkz. Delice, 2013.

gelişmelerin Türkiye'ye yansımaları olarak, 9. Kalkınma Planı (2007-2013) hazırlıkları kapsamında 'Kamuda İyi Yönetişim' İhtisas Komisyonu Raporu yayınlanmıştır. Raporda yer verilen İyi Yönetişim İlkeleri (açıklık ve saydamlık, katılımcılık, hesap verebilirlik, etkililik ve tutarlılık)⁸, Plan'ın hazırlanmasında referans alınmış olup, sonraki yıllarda yapılan düzenlemelerde (yerel yönetimlerde, mali yönetimde vb. alanlarda) de büyük oranda etkisi olmuştur. Pratikte yaşanan gelişmeler ile birlikte akademik çevreler tarafından da kavram teorik açıdan alınmaya başlanmıştır (Keleş, 2010: 62-64). Burada belirtmek gerekir ki, Türkiye'de, yönetim kelimesi telaffuz edilmemekle birlikte, şimdilerde yönetim çatısı altında toplanan katılımcılık, yönlendirme, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi unsurların 1970'li yıllarda yerel düzeyde tartışıldığı ifade edilmektedir (Göymen, 2000: 4; Haktankaçmaz, 2004: 54). Benzer biçimde merkezi düzeyde de, şimdiki yaklaşımdan farklı olarak, merkezi yönetimin inisiyatifi ile bir takım katılım uygulamalarının gerçekleştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır (Haktankaçmaz, 2004:52-53).

Çoşkun (2008:68), kavramın bir çok alanda kullanılmasına rağmen, sezgisel niteliğe sahip olduğu için nadiren tanımlamaya gidildiğini ifade etmektedir. Diğer taraftan, teorik tartışmaların konusu olmadan kavramın kullanılmaya başlanması, kullanıldığı alana göre anlamlar yüklenmesine yol açtığı vurgulanmaktadır (Gündoğan, 2010: 24). Benzer biçimde 9. Kalkınma Planı için hazırlanan 'Kamuda İyi Yönetişim' Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda da, yönetişimin çok boyutlu özelliği nedeniyle herkesin üzerinde uzlaştığı tanımı yapmanın zor olduğu vurgulanmaktadır. Genel olarak ele alındığında⁹, Kamu Yönetimi Sözlüğü (2008: 274)'nde yönetişim; '*bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturulduğu yapı ya da düzen*' olarak tanımlanmaktadır. Bovaird ve Löffler (2009: 6) ise yönetişimi, bir organizasyonun kamu politikalarını etkilemek amacıyla ortaklar, paydaşlar ve ağlar ile nasıl çalıştığını gösteren bir kavram olarak ifade etmektedir.

⁸ Diğer bir çalışmada da iyi yönetim ilkeleri; tutarlılık (öngörülebilirlik), sorumluluk, hesap verebilirlik, adillik, saydamlık, katılımcılık, etkinlik, hukuka bağlılık, yerindenlik ve ölçülülük şeklinde ifade edilmektedir (Toksöz, 2008: 18-19).

⁹ Demirtaş (2010), ele aldığı çalışmada yönetişim tanımlarını, akademik ve uluslararası kuruluşların yaklaşımı çerçevesinde, ikili şekilde sınıflandırmaktadır.

Yönetişim, 1980 ve 1990’larda, neo-liberal yaklaşımlar kapsamında yapılan kamu yönetimi reformları (Yen Kamu İşletmeciliği) ile birlikte devletin doğası ve rolündeki değişimi tanımlamak için gündeme gelen bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır. Burada bir yönetim tekniğinden çok, bir sistemsel dönüşüme vurgu yapılmaktadır. “Minimal devlet” anlayışı tarafından şekillenen kamu işletmeciliği yaklaşımında; kamu-özel sektör işbirliğini artırmak ve aradaki farkları ortadan kaldırmak, özel sektör referanslı verimlilik, etkinlik ve tasarruf ilkelerini ön plana çıkarmak ve özelleştirmelere odaklanmak ön plana çıkmaktadır (Kalfa ve Ataay, 2008: 231; Bevir, 2009:3; Torfing, vd., 2012:11). Yönetişim uygulamalarının ilk dönemini yansıtan bu aşamada, hizmet sunumunun etkin hale gelmesi için daha çok piyasa aktörleri ile ortaklık ve işbirliğine odaklanılmıştır. Bu yönetim yapısı; kamu, özel ve sivil aktörlerden oluşan parçalardan oluşturmakta olup, devlet, diğer aktörlerin yanında ayrıcalıklı güç konumunu korumakta, teknenin dümeninde oturan kaptan olarak, geminin nereye ve hangi yoldan gideceğinin kararını vermektedir(Üstüner, 2003: 52).

Sonraki süreçte ise, kamu politikaların belirlenme ve uygulama süreçlerini kapsayan, işbirliğinin, katılımın, ağ yapılarının ön plana çıktığı ikinci nesil yönetim yaklaşımı gündeme gelmiştir(Bevir, 2009: 4). Daha çok “kurumsal” ve “ağ” teorileri(Osborne, 2010: 10) çerçevesinde katılımı, etkileşimi/diyaloğu, çok yönlü hesapverebilirliğe ve işbirliğine vurgu yaparak ağları öne çıkaran ikinci nesil veya yeni kamu yönetimi yaklaşımı(Denhardt ve Denhardt, 2000: 554) şu noktaların üzerine odaklanmaktadır; 1) Vatandaşlara hizmet sunmak, müşterilere değil; 2) Kamu yararını aramak; 3) Girişimcilikten ziyade, kamu yararı çerçevesinde, vatandaşın değerlerini dikkate alarak kamu hizmetine odaklanmak; 4) Stratejik düşünüp, demokratik eylemde bulunmak; 5) Hesapverebilirliğin basit bir şey olmadığını farkına varmak; 6) Dümen tutmak yerine vatandaşların ortak beklentilerini dikkate alarak hizmet sunmak; 7) Sadece rasyonel kriterler ile verimliliğe değil, insani değerleri de dikkate almak(detaylı bilgi için bkz. Denhardt ve Denhardt, 2007).

İfade edilenler bağlamında yönetim uygulamalarının, zaman içinde, devletin yönlendirmesi ve teşviki ile ortaya çıkan bir anlayıştan (yeni kamu yönetimi/işletmeciliği paradigmasıyla), kendi kendine ortaya çıkan, devletin de diğer aktörler gibi paydaş olarak yer aldığı, daha fazla

bireysel ve toplumsal katılımı ortaya çıkaran, demokratik yönetim (Bevir, 2010), yeni kamu yönetimi (Osborne, 2010), vatandaş odaklı yönetim (citizen-centred governance) (Barnes, vd., 2008: 1-2) interaktif yönetim (Kooiman, 2010: 73; Torfing, vd., 2012) gibi kavramlar ile nitelendirilen bir yapıya dönüştüğü ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle, minimal devletin yer aldığı yönetim modelinden, düzenleyici¹⁰ devletin yer aldığı bir yönetim modeline geçiş yapıldığı vurgulanmaktadır (akt. Kalfa ve Ataay, 2008: 236). Böyle bir oluşumda dümende kimin oturacağı ortaklık ve işbirliği çerçevesinde belirleneceği veya kendiliğinden ortaya çıkacağı varsayılmaktadır (Üstüner, 2003: 52). Burada önem arz eden durum ise, yönetim yapılarının işlerlik kazanması ve istenen faydayı sağlaması için; vatandaşlar, toplumsal organizasyonlar, STK'lar, işletmeler, medya, kamu kurumları, seçilmiş politikacılar, ticaret birlikleri gibi aktörlerin katılımı, süreç içinde yer alması gerekliliğidir (Löffler, 2009: 219). Aktörler, politika oluşturma ve uygulama süreçlerinde yer aldıkça farklı görüş ve talepler dile getirilerek belli bir uyum sağlanabilecektir (Gündoğan, 2010: 29). Bu haliyle yönetimin, teknik bir uğraştan çok toplumsal bilinçlenmeye bağlı bir süreç olduğunun altı çizilmektedir (Öztürk, 2006: 237).

1980'lerden itibaren popüler bir kavram olarak gündemde kalan yönetim (Kjaer, 2004:19), farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir (Demirtaş, 2010: 150; Osborne, 2010: 6-7). Bir sınıflandırmaya göre; minimal devlet olarak, kurumsal yönetim, yeni kamu yönetimi, iyi yönetim, sosyo-sibernetik sistem, kendi kendini organize eden ağlar (self-organizing networks) (Rhodes, 1996: 653; Klijn and Koppenjan, 2000:136), uluslararası bağımsızlık ve yeni politik ekonomi olarak yönetimin kullanıldığı ifade edilmektedir (Bevir ve Rodes, 2003'den akt. Hughes, 2010: 91). Considine and Lewis (2003:133-134)'in çalışmalarında ise ideal tip bağlamında yönetim türlerini şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

- Prosedürel yönetim: 1970'lere kadar ağırlığını sürdüren bu yaklaşım, kural ve protokollerin takibi ve yüksek düzeyde denetime bağlılığı içermektedir.
- Kurumsal yönetim: 1970'lerin ortalarına gelindiğinde prosedürel bürokratik anlayışına alternatif olarak kurumsal

¹⁰ Türkiye'de yer alan düzenleyici kuruluşların yönetim yapısı hakkında detaylı bilgi için bkz. Çapar ve Turgut, 2010.

yönetişim anlayışı, farklı ülke pratiklerinden hareketle ortaya çıkmıştır.

- Piyasa yönetişimi: 1990'lara gelindiğinde ise, daha fazla esneklik, daha az planlama ve düzenleme gerektiren, kaynağını rekabetten alan yeni bir yönetişim modeli ortaya çıkmıştır.
- Ađ yönetişimi: en son ortaya çıkan yönetişim tipi olarak bu model, çok aktörlülüğü bünyesinde barındırmakta ve dışsal aktörlere bağlı olarak çalışmalarını yürütmektedir. Ağlar, daha az kurallar ve kontrollerle motive olmaktadır. Ađda yer alan aktörlere, oluşturula güven kapsamında diğerinden bir şeyler elde etmeye ve ortak eylemlerin sorucu olarak amaçlarını gerçekleştirmeye odaklanmaktadır.

Yönetişim kavramının ilk ortaya çıktığı zamandan günümüze, farklı sektörlerde (kamu ve özel), farklı disiplinlerde (uluslararası ilişkiler, kalkınma, kentsel politikalar, ekonomi, sosyoloj gibi), farklı kıtalarda, farklı devletlerde, farklı birliktelik ilişkilerinde, farklı ihtiyaçlara göre şekillendiği ve bu çerçevede de, katılımcılık, kaynak transferi, işbirliği gibi temel ortak özellikleri kapsamında çeşitliliğinin arttığı görülmektedir. Örneğın; Batı Avrupa'da yönetişim yaklaşımı bağlamında kamu ve özel sektör işbirliğine odaklanırken, Afrika'da ekonomik kalkınma, AB'de çok düzlemlı yönetişim, Kuzey Amerika'da kamu hizmetlerinin üretimi ve sunumu içinde özel sektörün rolüne odaklanılmıştır(Torfinğ, vd., 2012: 25-26).

Yönetişim kavramı süreç içinde ele alındığı düzleme göre farklı şekillerde kavramsallaştırılarak kullanıldığı görülmektedir. Bunlar:Küresel Yönetişim (BM gibi) (Bevir, 2009: 3), Bölgesel Yönetişim (AB, ulus altı düzeyde bölge gibi)/ Çok Düzlemlı Yönetişim (Okçu, 2012: 16-21; Okçu, 2005: 271-273; Bevir, 2009: 3; Kösecik, 2010; Çukurçayır, 2010; Leach ve Percy-Smith, 2001: 211), Etik Yönetişim (Koçak ve Ciğercioğlu Öztepe, 2012: 96), Su Yönetişimi (Perret, Farolfi and Hassan, 2006), E-Yönetişim (Toprak, 2010;),Meta Yönetişim (Meuleman, 2008) gibidir.

Yönetişime olumlu yaklaşan liberal ve küreselleşme taraftarı kesimler, bu yönetim yaklaşımında katılım ve katılımcı demokrasi özelliklerini öne çıkarırken; olumsuz yaklaşanlar ise, küresel sermayenin ve uluslararası kapitalizmin dünya yüzeyinde bir dolaşım aracı olarak yönetişimi ele almakta, uzun vadede demokrasiyi ortadan kaldıracığı

öngörüsünü gündeme getirmektedirler(Gündoğan, 2010: 24). Yönetişimin bir ayağını temsil eden sivil toplum kuruluşları için ise, *sermaye genişlerken 'sivil toplum' demokratik bir peçe olarak onu örtmekte, daha fazla toplumsal-kamusal aktörü piyasa güçleri için politika yapımının bileşenleri haline getirdiği* ifadesi edilmektedir(Günlü, 2009: 264). Başka bir çalışmada ise, katılım uygulamaları aracılığıyla, toplumun diğer kesimlerini dışlayarak, karar mekanizmalarında sermayenin etkinliğinin artırılması hedeflendiği belirtilmektedir(Özkan, Kırdas ve Koç, 2012:95). Ayrıca farklı türlerdeki yönetim uygulamalarıyla birlikte, “meşruiyet” (Çevik, 2010: 36; Üstüner, 2008: 84-85; Aarsaether, vd.,2011), özel sektör ve sermaye (ulusal ve uluslararası) (Koç, 2009: 267; Sözen, 2009: 315-317; Güler, 2003: 115; Ökmen-Parlak, 2010: 335; Şengül, 1999: 12; Güzelsarı, 2003: 30; Zabcı, 2002: 152; Çoşkun, 2008: 77), uluslararası örgütler (DB gibi) (Ökmen-Parlak, 2010: 336; Zabcı, 2002: 153), ulusal egemenliğin zayıflaması (Zabcı, 2002: 156), dışardan dayatılan bir yönetim modeli olması (Mutlu, 2007: 19) temelli bazı eleştiriler¹¹, karşı görüşler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca temsil ve hesapverebilirlik, eşgüdümün zor olması nedeniyle kararların gecikmesi, verimsizlik, maliyetlerin artması ve eylemsizliğe neden olması açılardan da sorunların olduğu tespit edilmektedir (Çoşkun, 2008: 77). Diğer taraftan, yönetişimin, dar bir odak alanı olarak sadece kamu yönetimi ile işletme yönetimi arasındaki yakınlaşmayı ortaya çıkaran araç değil, ekonomide, toplum yapısında, siyasette, uluslararası ilişkilerde, yönetimde ve kuramsal yapıda köklü değişiklik gerektiren araç olarak görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır(Keleş, 2010: 68).

2. ARAŞTIRMANIN AMAÇ, ÖNEM, KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Çalışmanın temel amacı, modern kullanımıyla 1990'lı yıllardan itibaren pratik ve teorik olarak gündemde olan, kamusal konularla ilgili düzenlemelere yansıyan yönetim kavramının Türkiye'ye olan yansımalarını incelemektir. Başka bir ifadeyle, ortaya çıkan yeni dönemin beklentilerine cevap verme potansiyeli taşıyan yönetim seçeneklerinden biri olan, özü itibarıyla katılımcılığı, ortaklığı, işbirliğini ve birlikte hareket etmeyi sağlayan bir yöntem olarak yönetişimin, Türkiye'de ne düzeyde ve nasıl ele alındığının ilgili literatür üzerinden ortaya

¹¹ Yönetişime yönelik ciddi eleştiriler ve karşı argümanlar geliştirilmektedir. Çalışmanın sınırlığı dikkate alınarak burada çok kısa özet olarak yer verilmiştir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz.: Zabcı, 2002; Güler, 2003; Demirci, 2013, vb.

çıkarmaktır. Bu bağlamda araştırma kapsamında şu temel soruların cevabı aranmaktadır; *Türkiye’de yönetim, hangi düzlemlerde (küresel, bölgesel, ulusal, kentsel gibi), hangi alanlarda (odaklandığı konular), hangi kuramsal temele dayandırılarak incelenmiştir? Kuramsal ve pratiğe dayalı çalışmaların durumu nedir? Yönetişime getirilen eleştiriler ve çözüm önerileri nelerdir? Hangi yönetim yaklaşımları daha fazla ön plana çıkmaktadır?*

Gerçekleştirilen bu çalışmada yönetim kavramı yukarıdan bir bakışla, tarihsel süreç içinde Türkiye’deki karşılığı, ilgili literatür üzerinden ele alınmaktadır. Bu sayede kavramın ele alındığı düzlemler, dayandırıldığı temeller, ön plana çıkan yaklaşımları, getirilen eleştiriler ve çözüm önerileri ortaya çıkarılmış olmaktadır. Ve elde edilen sonuçlar, sonraki çalışmalara yol gösterici bilgiler sunma potansiyeli taşıyacaktır. Türkiye bağlamında bu araştırmanın odaklandığı kapsamda bir çalışmaya rastlanılmamış olması, gerçekleştirilen çalışmanın önemini vurgulamaktadır.

İfade edildiği gibi, çalışma ilgili bilimsel literatüre dayalı bir çalışmadır. Literatürü oluşturan temel kaynaklar ise, kitaplar, makalelerin yayımlandığı dergiler, raporlar, vb. yayınlardan oluşmaktadır. Bu bağlamda, elektronik yayıncılıkta yaşanan gelişmeler, erişim kolaylığı, zaman tasarrufu gibi nedenler dikkate alınarak, çalışma kapsamını, 1990-2014¹² zaman dilimi içinde Türkiye’de üniversitelerin; İİBF, Siyasal Bilgiler ve İşletme Fakülteleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri tarafından yayınlanan ulusal ve uluslararası dergiler, sosyal bilimlere yönelik üniversitelerden bağımsız olarak yayın yapan akademik ve hakemli dergiler ile TODAİE dergileri oluşturmaktadır. Dergilere ulaşmak için TUBİTAK ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı¹³ (202 dergi), DergiPark veri tabanı¹⁴, Sakarya Üniversitesi kütüphanesi aracılığıyla sunulan sosyal bilimler elektronik dergiler¹⁵ veri tabanı ve TODAİE kurumsal web sayfasında yer alan yayınlar veri tabanından¹⁶ yararlanılmıştır. Belirtilen kapsamda Türkçe ve İngilizce 92 hakemli akademik dergiye elektronik ortamda erişim sağlanmıştır.

¹²2014 yılı, Ağustos ayı öncesi yayınlar ile çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

¹³<http://uvf.ulakbim.gov.tr/dergiler/kondrglist.php?vt=sosyal> (12.08.2014)

¹⁴<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/index2.php?p=category&q=500000112> (14.08.2014)

¹⁵<http://www.kutuphane.sakarya.edu.tr/index.php?pid=sanal&curl=86> (12.08.2014)

¹⁶<http://yayin.todaie.gov.tr/> (15.08.2014)

Araştırmanın en temel sınırlılığını, çalışma kapsamında incelenen dergilerin %87'sinin 2000 yılı sonrası yayın hayatına başlaması veya öncesinde yayına başlamış olsa bile, ancak 2000 yılı sonrası yayınları elektronik ortama taşınması oluşturmaktadır. Bu ortaya çıkan sınırlılık çerçevesinde öncesinde amaçlanan 1990-2013 zaman dilimi değil de, daha çok 2000-2013 zaman dilimini kapsayan makaleler üzerinden inceleme gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bir diğer nokta ise, çalışmada Türkçe ve İngilizce dillerinde yayın yapan dergiler dikkate alınmış, diğer dillerde yayın yapan dergiler kapsama dahil edilmemiştir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Öncesinde ifade edildiği üzere, kamu kurumlarının başarı göstergeleri olan etkinlik, verimlilik, hesapverebilirlik, şeffaflık, katılım gibi unsurlara katkı sağlayan bir yönetim yaklaşımı olarak yönetişimin Türkiye'ye olan yansımaları ilgili literatür üzerinden incelemek, çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için, niteliksel içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi, metinlerden veya video, resim, fotoğraf gibi yayın ve belgelerden, tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlarda bulunmak için kullanılan bir araştırma yöntemi olduğu ifade edilmektedir (Krippendorff, 2004: 18). Temelde içerik analizi ile yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 227). Literatür taramasına dayalı ilgili araştırmalar (Sadioğlu ve Yıldız, 2007; Kutluk ve Ersoy, 2010; Armutlu ve Arı, 2010; Yıldırım ve Morgül, 2013; Akçakanat, Senal ve Ateş, 2013; Arı, vd., 2009; Çakır Sümer, 2009; Medaglia, 2012) ve yönetim literatürü dikkate alınarak bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Değerlendirme formu; makalenin adı, yayınlandığı dergi, derginin incelenen yayınlarının zaman aralığı, makalenin yazarı/yazarları ve kurumları, yayın yılı, makalenin içeriği, odaklandığı düzlem, dayandığı teorik temeller, yönetim yaklaşımı ve yönetim yaklaşımına yönelik makalenin genel tutumu başlıklarından oluşmaktadır.

Verilerin elde edilmesi ve analizi sürecinde ilk olarak, belirtilen veri tabanlarında "yönetişim" ve "governance" anahtar kavramları üzerinden arama yapılmıştır. İlgili kavramların makale başlığında yer almasıyla bağlantılı sonuçlar elde edilmiştir. İkinci olarak, veri tabanlarının web üzerinden arama yapma imkanıyla yetinmeyip, daha

geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek için ilgili dergilerin web sayfalarına gidilmiş, bu sayfalar üzerinden güncel ve geçmiş sayıları ayrı ayrı taranmıştır. Bu ikinci tarama esnasında yönetim veya governance kavramına makale başlığında doğrudan yer verilmemekle birlikte, ilişkisi olduğu düşünülen makaleler, anahtar kavramları üzerinden incelenerek çalışma kapsamına dahil edilmiş veya edilmemiştir. Makale taramaları, 12-17 Ağustos 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yine bu aşamada incelenen dergiler ve incelenen yayın zaman aralığı dergi web sayfası ile birlikte ayrı bir tablo halinde oluşturulmuştur. Üçüncü olarak, taramalar sonucu elde edilen 67 makaleye oluşturulan form aracılığıyla içerik analizi yapılmıştır. Son olarak ise, içerik analizi sonucu elde edilen niteliksel veriler sayısallaştırılarak anlamlı hale getirilmiş ve yorumlanmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu kısmında kapsam dahilinde incelenen 92 dergide yer verilen, yönetim ile ilişkili 8'i İngilizce, 59'i ise Türkçe yazılmış toplamda 67 makaleden (bkz. Ek 1) elde edilen veriler tablolar halinde ve sayısallaştırılarak aktarılmaktadır. İlk olarak makalelerin yayınlandığı yıllar itibarıyla incelendiğinde, yönetim ile ilişkili ilk yayınların 1999 yılında yapıldığı görülmektedir (Tablo 2). Özellikle 2009-2013 yılları arasında yayın sayısında artış dikkat çekmektedir. Yapılan yayınların %70'i belirtilen yıllar arasında gerçekleştirilmiştir. Çıkan sonuçlarla paralel şekilde, yönetime yönelik; tek yazarlı veya editörlü kitaplar¹⁷, eğitim çalışmaları¹⁸, projeler¹⁹, siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümlerinin/programlarının (lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde) müfredatlarında ders olarak verilmesi²⁰ gibi gelişmelerin yaşandığı gözlemlenmektedir.

¹⁷ Öne çıkan eserler: Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi, (Edt.) Fatma Neval Genç, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2012, Bursa; Yönetişim: Kuram-Boyutlar-Uygulama, (Edt.) M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hülya Ekşi Uğuz, Çizgi Kitapevi, 2010, Konya; Yönetişim, (Edt.) M. Akif Çukurçayır ve H. Tuğba Eroğlu, Çizgi Kitapevi, 2013, Konya; Yönetişim: Türk Kamu Yönetimine Yansımaları (Edt.) Fatma Neval Genç, Çizgi Kitapevi, 2013, Konya; Türkiye'de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma, Korel Göymen, Boyut Yayın Grubu, 2010, İstanbul.

¹⁸ Bu konudaki en önemli örnek, üç yıl üst üste farklı katılımcılarla Adnan Menderes Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü aracılığıyla düzenlenen Yönetişim Lisansüstü Yaz Okulu (2011, 2012 ve 2013)'dur (<http://www.etkinlik.adu.edu.tr/yonetisimyazokulu/default.asp?idx=313739>; 10.08.2014).

¹⁹ Proje çıktısı olarak yayın: İyi Yönetişim, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 654, 2009.

²⁰ Örneğin: Yeditepe Üniversitesi, kamu yönetimi ana bilim dalına bağlı olarak "Yerel Yönetimler ve Yönetişim Yüksek Lisans Programı (tezli/tezsiz)" eğitimi vermekte olduğu anlaşılmaktadır (<http://www.yeditepe.edu.tr/lisansustu/yerel-yonetimler-yonetisim-yl>; 10.08.2014).

Tablo 2: Yıllar İtibariyle Yayınlanan Makale Sayısı

Yayın Yılı	Makale Sayısı	Yayın Yılı	Makale Sayısı
1999	2	2007	3
2000	1	2008	1
2001	--	2009	6
2002	1	2010	9
2003	3	2011	9
2004	3	2012	13
2005	2	2013	10
2006	3	2014	1
TOPLAM	15	TOPLAM	52

Makalelerin yayınlandığı dergilere göre sınıflandırıldığında, incelenen makalelerin 37 dergide yayınlandığı tespit edilmekte olup, Tablo 3’de görüldüğü gibi, en fazla yayının ise TODAİE’nin süreli yayınlarından Amme İdaresi Dergisi’ne ait olduğu tespit edilmektedir. 1965 yılında yayınlanmaya başlanan, kamu yönetimi disiplininin en eski ve önde gelen dergilerinden biri olan Amme İdaresi Dergisi, Türkiye’de Siyasal Bilgiler / İktisadi ve İdari Bilimler alanında SSCI’de taranan ilk ve tek dergi olduğu ifade edilmektedir(TODAİE, 2014).

Tablo 3: Dergiler ve Yönetişim Yaklaşımına Yönelik Makale Sayıları

Dergiler	Makale Sayıları	Dergiler	Makale Sayıları
Amme İdaresi Dergisi	7	Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi	1
Türk İdare Dergisi	5	KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	1
Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	5	EKEV Akademi Dergisi	1
Çağdaş Yerel Yönetimler	4	ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1
Sayıştay Dergisi	4	Global Journal of Economics and Business Studies (GJEBS)	1
SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	3	Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi	1
Journal of Yasar University	2	Mülkiye Dergisi	1
Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	2	DEÜ SBE Dergisi	1
Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2	Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi	1
Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi	2	European Journal of Economic and Political Studies	1
Yönetim Bilimleri Dergisi	2	Hitit Üniversitesi SBE Dergisi	1
CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi	2	Yalova Sosyal Bilimler Dergisi	1
CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	2	İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1
Ankara Üniversitesi SBF Dergisi	2	Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi	1
SÜ Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi	1	International Journal of Economic and Administrative Studies	1
SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hakemli Araştırma Dergisi	1
İş, Güç Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi	1	Namık Kemal Üniversitesi Balkan Sosyal Bilimler Dergisi	1
Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi	1	Polis Bilimleri Dergisi	1
Turkish Public Administration Annual	1		
TOPLAM	49	TOPLAM	18

Makale yazarlarının çalıştıkları kurumlar açısından bakıldığında, %88 gibi büyük dilimini üniversiteler, %12'sini ise diğer kamu kurumların oluşturduğu görülmektedir (Tablo 4). Üniversiteler incelendiğinde ise, devlet üniversitelerinin büyük çoğunluğu

oluşturmakla birlikte, bir vakıf üniversitesi, bir de yurt dışı üniversitesinin olduğu anlaşılmaktadır. Yayınlanan 10 makale ile en fazla yayının Selçuk Üniversitesi'ne ait olduğu bilinmektedir.

Tablo 4: Yazarların Çalıştığı Kurumlara Göre Yayın Sayıları

Yazarların Çalıştığı Kurumlar ²¹	Yayın Sayıları	Yazarların Çalıştığı Kurumlar	Yayın Sayıları
Selçuk Üniversitesi	10	Universty of Cenral Florida	1
İçişleri Bakanlığı	6	Samsun 19 Mayıs Üniversitesi	1
Celal Bayar Üniversitesi	5	Yalova Üniversitesi	1
Süleyman Demirel Üniversitesi	5	Kamanoğlu Behmetbey Üniversitesi	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	4	Harran Üniversitesi	1
Gazi Üniversitesi	3	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	3	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1
Sayıştay	3	Mustafa Kemal Üniversitesi	1
Ankara Üniversitesi	2	Gümüşhane Üniversitesi	1
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2	Pamukkale Üniversitesi	1
Uludağ Üniversitesi	2	İnönü Üniversitesi	1
Sakarya Üniversitesi	2	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1
Çukurova Üniversitesi	2	Uşak Üniversitesi	1
Adıyaman Üniversitesi	1	Polis Akademisi	1
Galasaray Üniversitesi	1	Sosyal Yardımlar Genel Müd.	1
Akdeniz Üniversitesi	1	Sivas Valiliği	1
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	Adnan Menderes Üniversitesi	1

Bu çalışmanın ayırıcı yönlerinden biri de incelenen çalışmalara içerik analizinin uygulanmasıdır. Bundan sonraki bölümde içerik analizinden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Makalelerin odaklandığı düzlem açısından incelendiğinde, en fazla yerel/kentsel alana odaklanıldığı görülmektedir. İkinci sırada, ulusal; üçüncü sırada ise, kurumsal düzeyde odaklanıldığı, aşağıdaki Tablo 5'den anlaşılmaktadır. Burada özellikle 2005 sonrası yerel yönetimlere yönelik bir takım düzenlemeleri öncekilere kıyasla daha fazla katılımcılığa, işbirliğine vurgu yapmasının, yerel düzeyde yönetim yaklaşımının daha fazla ele alınmasına yol açtığı kanaati ortaya çıkmaktadır.

²¹ Bu tablo oluşturulurken, makalenin yayımlandığı tarihteki yazarların çalıştığı kurumlar baz alınmış olup, birden çok yazarlı makalelerde, yazarlar farklı kurumlarda çalışıyor ise ayrı ayrı dikkate alınarak tabloda yer verilmiştir.

Tablo 5: Yönetişim Çalışmalarının Odaklandığı Düzlem²²

Yönetişim Çalışmalarının Odaklandığı Düzlem	Toplam
Yerel/Kentsel Alan	26
Ulusal	15
Kurumsal Düzeyde	14
Diğerleri	9
Küresel	4
Bölgesel (Ulus Üstü)	4
Bölgesel (Ulus Altı)	1
Kırsal Alan	0

Başka önemli bir husus da, yönetim kavramı veya uygulamalarına odaklanan çalışmaların, yönetim kavramını hangi teorik temele dayandırarak ele almasıdır. Tablo 6 incelendiğinde, makalelerde en fazla katılımcılıktan hareketle yönetim kavramının ele alındığı görülmektedir. Katılımcılıktan kast edilen, kamu politikalarına yönelik karar ve uygulamalara kamu sektörünün yanında özel sektör ve STK'larında yer almasıdır. Diğer taraftan; neo-liberal politikalar/minimal devlet, ortaklık ve işbirliği ve yeni kamu yönetimi/işletmeciliği, yönetimin çıkış noktaları/dayanakları olarak yararlanılan kavramlar olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Çalışmanın Dayandırıldığı Temeller²³

Çalışmaların Dayandırıldığı Temeller	Toplam	Çalışmaların Dayandırıldığı Temeller	Toplam
Katılım / Çoğulculuk	34	Politika Transferi	3
Neo-Liberal Politikalar / Minimal Devlet	10	Doğal Çevre	3
Yeni Kamu Yönetimi / İşletmeciliği	8	Klasik Yönetim	3
Ortaklık ve İşbirliği	8	Sürdürülebilirlik	2
Küreselleşme	6	Kompleksite Kuramı	2
Ekonomik Temelli	6	Sistem Yaklaşımı	2
Yerellik (Subsidiarity)	4	Yoksulluk	1
Diğerleri	4	İletişim	1
Post-Modernizm	3	Ağ Teorisi	1

²² Makalelerde birden fazla düzleme yer verilmiş ise, ayrı ayrı değerlendirilmeye tabii tutulmuştur.

²³ Makale içinde birden fazla teorik temel kullanılmışsa, ayrı ayrı dikkate alınmıştır.

Araştırmalarda kullanılan yöntemlere Tablo 7 aracılığıyla bakıldığında, en fazla teorik temellere yönelik çalışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. Sonrasında ise en fazla, sırasıyla, belge ve mevzuata dayalı, teori ve uygulamaların bir arada yer verildiği ve alan araştırması/örnek olay yöntemleri yer almaktadır. Dikkati çeken bir nokta ise, katılım ve işbirliği yapılarını daha iyi duruma çıkarmaya katkı sağlayacak, gerek ülke içinde aynı yöntem ile farklı alanlardaki uygulamaların, gerekse farklı ülke deneyimlerinin karşılaştırılmasına yönelik çalışmaların çok sınırlı olmasıdır. Bu tarz çalışmaların yapılması pratiğe dair bilgilerin yaygınlaştırılmasıyla, daha iyi yönetim yapı ve uygulamalarına katkı sağlayacağı açıktır.

Tablo 7: Makalelerde Kullanılan Yöntemler²⁴

Makalelerde Kullanılan Yöntemler	Toplam
Teorik	34
Belge ve Mevzuata Dayalı	25
Teori ve Uygulama	20
Alan Araştırması / Örnek Olay	10
Literatür Taraması / Derleme	6
Karşılaştırmalı Çalışmalar	2
Diğerleri	0

Bir yönetim modeli olarak yönetim, modern anlamda ilk ortaya çıkışından günümüze farklı düzlemlerde, farklı amaçları gerçekleştirmek için, farklı araçları kullanarak, yayılışına devam etmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında yer alan makalelerin ele aldıkları yönetim yaklaşımları incelendiğinde, genel düzeyde ve uluslararası metinlerde çokça dile getirilen iyi yönetimin en fazla atıf yapılan yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır. İyi yönetim, yönetimi her hangi bir düzleme indirgemeyerek genel düzeyde; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, cevap verebilirlik, etkinlik gibi bir takım ilkeler üzerinden ele alınmaktadır. Başka bir ifadeyle, yönetimin daha çok soyut olarak kullanılmıştır.

²⁴ Makale içinde birden fazla yöntem kullanılmışsa; teori ve uygulama, teori ve belgelere dayalı gibi, ayrı ayrı dikkate alınmıştır.

Son yıllarda ikinci nesil yönetim yaklaşımı olarak, katılım mekanizmalarının daha iyi işlediği interaktif-demokratik yönetim pratiklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Tablo 8 incelendiğinde, üçüncü olarak en fazla yer verilen yaklaşımlardan birinin de demokratik yönetim yaklaşımı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bazı sorunların boyutu büyüdükçe daha geniş düzeyde katmanlar arası yönetim(küresel yönetim, bölgesel yönetim, meta yönetim gibi) modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Yine bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile yeni yönetim fırsatlarının ortaya çıktığı bilinmektedir. Benzer biçimde, aktörlerin birbirine daha fazla bağımlı hale gelmesiyle ağ (network) yapıları etkisini genişletmektedir. İfade edilenler bağlamında görülmektedir ki, Türkiye'deki yönetim tartışmaları daha genel düzeyde varlığını sürdürmüştür.

Tablo 8: Makalelerde Odaklanılan Yönetişim Yaklaşımları²⁵

Makalelerde Odaklanılan Yönetişim Yaklaşımı	Toplam
Genel	29
İyi Yönetişim	16
İnteraktif-Demokratik Yönetişim	9
E-Yönetişim	7
Bölgesel Yönetişim	3
Küresel Yönetişim	2
Çok Düzlemli Yönetişim (AB gibi)	2
Ağ Yönetişimi	1
Kurumsal Yönetişim	1
Yoksulluk Yönetişimi	1
Bilgi Yönetişimi	1
Meta Yönetişim	0

Burada değineceğimiz son husus ise, incelenen makalelerin yönetim kavram ve uygulamalarına yönelik genel tutumlarının ne olduğudur. Tablo 9'dan görüldüğü gibi makalelerin %63'ü yönetim yaklaşımına ve uygulamalarına yönelik pozitif bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. %12'si ise yaklaşıma yönelik olumsuz bir tutum

²⁵ Yine burada da, birden fazla yönetim yaklaşımına yer verilmişse, ayrı ayrı değerlendirilmeye tabii tutulmuştur.

yansıttıkları tespit edilmiştir. Çalışmaların %25’inde ise, olumlu veya olumsuz herhangi bir çıkarımda bulunulamamıştır.

Tablo 9: Makalelerin Yönetişim Kavram ve Uygulamalarına Yönelik Genel Tutumu

Araştırmaların Yönetişime Yönelik Genel Tutumu	Toplam
Olumlu	42
Olumsuz	8
Çıkarım Yapılamamakta	17

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bir yönetim yaklaşımı olarak yönetim, kökeni 14. yy.’a kadar geriye gitse de modern manada ilk kez, 1989 yılında Dünya Bankası raporunda “iyi yönetim” şeklinde gündeme getirilmiştir. Sonraki süreçte, IMF, OECD, UNDP, WTO, AB gibi uluslararası kuruluşların geliştirdiği modeller ve standartlar, ortaya çıkardığı iyi uygulamalar, anlaşmalar, toplantılar ve öneriler ile yönetim yaklaşımına katkı sağlayarak yaygınlık kazanmasına etkili olmuşlardır. Önceki yönetim yaklaşımı ile kıyaslandığında, bu yeni yönetim modelindeki temel fark, tek bir egemen aktör tarafından kamu politikalarının şekillenmeyerek, üç sektörden (kamu, özel ve STK) oluşan tarafların birlikte hareket ederek kamu politikalarının şekillendirilmesidir. Özü itibariyle bakıldığında, kavramın içeriğini; işbirliği, ortaklık, katılım, birlikte yönetim gibi al kavramların oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu haliyle kamu otoritesinin paylaşılması; sermaye, meşruiyet, STK, uluslararası aktörler, devletin içinin boşaltılması vb. gibi alanlarda ciddi eleştirileri de gündeme getirmiştir.

1990’lı yıllardan itibaren gündeme gelen yönetim modelinin, diğer gelişmekte olan ülkelere olduğu gibi Türkiye’de de, hem pratikte hem de teori de yansımaları olmuştur. Tamda bu noktada çalışmanın odağını, yönetim yaklaşımının teori ve pratikte Türkiye’ye olan yansımalarını literatür üzerinden incelemek oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın kapsamını üniversite tabanlı ve üniversitelerden bağımsız yayın yapan (kamu kurumlarının veya özel sektörün güdümünde yayın yapan) hakemli-bilimsel dergiler oluşturmaktadır. İfade edilen özelliklere sahip, 90 dergi taraması yapılmıştır. Tarama

sonucunda kamusal konularla ilişkili 67 makale (1999-2014 yılları arasında yayınlanan) içerik analizine tabi tutulmuştur. Daha çok özel alanla ilgili yönetim yaklaşımları (kurumsal yönetim gibi) bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak bir kamu örgütü veya kamu örgütü bünyesinde faaliyet gösteren bir kamu iktisadi teşebbüsü özelinde ele alındığında kapsama dahil edilmiştir.

Araştırmanın genel sonuçlarına göre, incelenen kapsam itibariyle ilk yönetim ile ilgili yayının 1999 yılında gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Özellikle 2009 yılı sonrasında yayın sayısında artışlar dikkat çekmektedir. Tamda bu tarihler özellikle yerel düzeyde reformların yapıldığı, düzenleyici kuruluşların daha fazla gündeme gelerek tartışıldığı döneme denk düşmektedir. Makalelerde daha çok yönetimin odaklandığı düzlem olarak; kurumsal/örgütsel, yerel/kentsel ve ülke düzeyi tespit edilmiştir. Örneğin yönetim ile ilişkilendirilmiş kırsal alana yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmalarda kullanılan yöntemler incelendiğinde ise, daha çok uluslararası belge ve ulusal mevzuat temelli, teorik ve genel uygulamaları kapsayan çalışmaların ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır. Karşılaştırmalı çalışmalar, derin alan araştırması ve örnek olay yöntemine yönelik çalışmaların yok veya çok az sayıda olduğu görülmüştür. Diğer taraftan ele alınan yönetim yaklaşımlarının dayandırıldığı temellere bakıldığında; en fazla katılımcılık/çoğulculuk ve ortaklık/işbirliği teorik temellerine dayandırıldığı tespit edilmiştir. Bunların yanında yeni kamu yönetimi/işletmeciliği, post-modernizm, post-fordizm, yerindelik, küreselleşme, sürdürülebilirlik, çevrenin kirlenmesi gibi kavramlar üzerine yönetim yaklaşımlarının inşaa edildiği anlaşılmıştır. Makalelerde odaklanılan yönetim yaklaşımı ise, daha çok uluslararası örgütlerin yaklaşımında yer bulan “iyi yönetim” modelidir. İçerik analizinde dikkate alınan bir başka durum ise, çıkarımda bulunabildiği ölçüde, makalelerin yönetim yaklaşımına yönelik genel tutumunun ne olduğudur. Yapılan incelemede, yaklaşıma yönelik tutumların %63'lük oran ile olumlu olduğu görülmüştür.

Son söz olarak, araştırmadan elde edilen bulgulara göre, yönetim uygulamalarına yönelik ciddi alan araştırmalarına (ulusal ve yerel) ihtiyaç olduğu, son yıllarda demokratik boyutuyla kendini yeniden üreten yönetim yaklaşımların Türkiye bağlamında ilgili literatüre yeterince yansımadağı görülmekte olup, bu boşlukları dolduracak çalışmaların gelecekte önem arz edeceği kanaati oluşmaktadır.

KAYNAKÇA

AARSÆTHER, Nils, Nyseth, Torill and Bjørnå, Hilde(2011).“Two Networks, One City: Democracy and Governance Networks in Urban Transformation”, **European Urban and Regional Studies**, 18(3), pp.306–320.

ACAR, Muhittin (2003). **Sektörlerarası İşbirliği, İttifak ve Ortaklıklar**, Edt. Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür, Çağdaş Kamu Yönetimi –I, Birinci Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 393-430.

AKÇAKANAT, Özen; Senal, Serpil ve Ateş, Burcu Aslantaş (2013).“Türkiye Muhasebe Standartları Çalışmalarının İçerik Analizi Bakımından Değerlendirilmesi (2004-2011)”, **Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, C:5, S:3, ss. 1-8.

ARMUTLU, Can ve Ar, Güler Sağlam (2010).“Yönetim Modalarının Yüksek Lisans Ve Doktora Tezlerine Yansımaları: Bibliyometrik Bir Analiz”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, 37 (Nisan), ss. 1-23.

ARI, Güler Sağlam, Armutlu, Can, Tosunoğlu, Nuray Güneri ve Toy, Banu Yücel (2009).“Nicel Araştırmalarında Metodoloji Sorunları: Yüksek Lisans Tezleri Üzerine Bir Araştırma”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 64-4, ss.15-37.

BARNES, M., Skelcher, C., Beirens, H., Dalziel, R., Jeffares, S. and Wilson, L. (2008).“Designing Citizen-Centred Governance”, <http://www.jrf.org.uk/system/files/2205-governance-citizens-engagement.pdf> (15.08.2013).

BEVIR, Mark (2009).**Key Concepts in Governance**, UK: Sage Publications.

BEVIR, Mark (2010). **Democratic Governance**, UK: Princeton University Press.

BIÇKI, Doğan ve Sobacı, M. Zaid (2011).“Yerel Yönetimden Yerel Yönetişime: Post-Fordizm Bağlamında Yerel Yönetimleri Anlamak”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1, ss. 215-233.

BOVAIRD, Tony ve Löffler, Elke (2009).**Understanding Public Management and Governance**, Edt. Tony Bovaird ve Elke Löffler, Public Management and Governance, Second Edition, Routledge, pp. 3-13.

CONSIDINE, Mark ve Lewis, Jenny M. (2003).“Bureaucracy, Network, or Enterprise? Comparing Models of Governance in Australia,

Britain, the Netherlands, and New Zealand”, **Public Administration Review**, Vol: 63, No: 2, pp.131-140.

ÇAKIR Sümer, Gülizar (2009).“Türkiye’de Yerel Yönetimler Yazınında Çevre: Lisansüstü Tezler Üzerinden Bibliyografik Bir İnceleme”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 2, ss.57-72.

ÇAPAR, Selim ve Turgut, Kasım (2010).“Katılımcılık Bağlamında Düzenleyici Kurumlarda Yönetişim”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 469, ss.63-90.

ÇEVİK, Hasan Hüseyin (2010). **Kamu Yönetimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

ÇOŞKUN, Selim (2008).**Kamu Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı**, Edt. Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk ve Bayram Çoşkun, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, İkinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, ss.67-83.

ÇUKURÇAYIR, M. Akif (2003). **Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim**, Edt. Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür, **Çağdaş Kamu Yönetimi –I**, Birinci Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 259- 275.

ÇUKURÇAYIR, M. Akif (2005). **Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler**, Edt. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar –I**, Birinci Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 213-234.

ÇUKURÇAYIR, M. Akif (2010). **Bölge Kalkınması ve Bölgesel Yönetişim, Yönetişim: Kuram-Boyutlar-Uygulama**, Edt. M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hülya Ekşi Oğuz, **Yönetişim: Kuram-Boyutlar-Uygulama**, Birinci Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, ss. 617-643.

DELİCE, Eren (2013).“Uluslararası Örgüt Metinlerinde Yönetişim ve Türkiye Pratiği: Teoriden Uygulamaya Bir İnceleme”, **Namık Kemal Üniversitesi Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı: 4, (?).

DEMİRCİ, Mustafa (2013). **Yönetişim, Otorite ve Meşruiyet**, Edt. Fatma Neval Genç, **Yönetişim: Türk Kamu Yönetimine Yansımaları**, Birinci Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, ss. 1-62.

DEMİRTAŞ, Gökhan (2010).“A Classification on The Concept of Governance”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, C: XII, S: II, pp.141-165.

DENHARDT, R. B. and Denhardt, J. V. (2000).“The New Public Service: Serving Rather than Steering”, **Public Administration Review**, 60 (6), pp.549-559.

DENHARDT, J. V. and Denhardt, R. B. (2007). **The New Public Service: Serving, Not Steering**, New York: M.E. Sharpe, Inc., Armonk.

GÖYMEN, Korel (2000).“Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gerekesinmeler, Önergeler, Yönelimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 9, Sayı: 2, ss.3-13.

GÜLER, Birgül A.(2003).“Yönetişim: Tüm İktidar Sermaye”, **Praksis 9**, Kış-Bahar, ss.93-116.

GÜNDOĞAN, Ertuğrul (2010).**Yönetişim: Kavram, Kuram ve Boyutlar**, Edt. M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hülya Ekşi Uğuz, Yönetişim: Kuram-Boyutlar-Uygulama, Birinci Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, ss. 13-56.

GÜNLÜ, Ramazan (2009).“Siyaset ve Yönetişim: Tarihsel Bir Bakış”, **Mülkiye Dergisi**, Cilt: XXXIII, Sayı: 264, ss.247-276.

GÜZELSARI, Selime (2003).“Neo-Liberal Politkalar ve Yönetişim Modeli”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 36, Sayı: 2, ss.17-34.

HAKTANKAÇMAZ, M. İlker (2004).“Türk Kamu Yönetiminde Yönetişimin Uygulanabilirliği”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 37, Sayı: 1, ss.45-62.

HUGHES, Owen (2010). **Does Governance Exist?**, Edt. S. P. Osborne, **The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance**, New York: Routledge, pp. 87-104.

KAHRAMAN, Yavuz, Vurgun, Levent ve Öztıp, Sezai (2012).**Yönetişim Anlayışı ve Değerlerinin Yönetim Kültürüne Etkileri**, Edt. Fatma Neval Genç, Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, ss. 9-29.

KALFA, Ceren ve Ataay, Faruk (2008).“Yönetişim: Devlet-Toplum İlişkilerinde Yeni Bir Aşama”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 3, ss.229-240.

TODAİE (2008). **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, (Edt.) Seriyeye Sezen, TODAİE Yayınları, İkinci Baskı, Ankara.

Kamuda İyi Yönetişim İhtisas Komisyonu Raporu (2007). DPT, Ankara.

KJAER, Anne Mette (2004). **Governance**, First Published, Polity Press, USA and UK.

KELEŞ, Ruşen (2010). **Yönetişim Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım**, Edt. M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hülya Ekşi Oğuz, Yönetişim: Kuram-Boyutlar-Uygulama, Çizgi Kitapevi, Birinci Baskı, Konya, ss.57-71.

KLIJN, Erik-Hans and Koppenjan, Joop F. M. (2000).“Public Management and Policy Networks”, **Public Management**, Volume: 2, Number: 2, pp. 135-158.

KOÇ, Taylan (2009). **Sivil Toplum Kuruluşları, Katılım ve Yerel Demokrasi Üçgeninde Bir İktidar Sarmalı Olarak Yönetişim: Adana Örneği**, Der. Necat Akyıldız vd., 18. Yüzyıldan 21.Yüzyıla Kamu Yönetiminde Reform (KAYFOR 2008), TODAİE Yayınları, Ankara, ss.265-287.

KOÇAK, Süleyman Yaman ve Çiğercioğlu Öztepe, Mısra (2012). **Yönetişim Yaklaşımı Açısından Kamu Yönetimi Etiği**, Edt. Fatma Neval Genç, Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, ss. 87-110.

KOOİMAN, Jan (2010). **Governance and Governability**, Edt. Stephen P. Osborne, The New Public Governance? Emerging Perspectives on The Theory and Practice of Public Governance, Routledge Taylor&Francis Group, London and New York, pp.72-86.

KÖSECİK, Muhammet (2010). **Türk Yerel Yönetim Sistemi Açısından Avrupalılaştırma ve Çok Düzlemli Yönetişim**, Edt. M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hülya Ekşi Oğuz, Yönetişim: Kuram-Boyutlar-Uygulama, Birinci Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, ss.73-106.

KRIPPENDORFF, Klaus (2004). **Content Analysis: An Introduction to Its Methodology**, SAGE Publication, USA.

KUTLUK, Filiz Angay ve Ersoy, Ayten (2010).“Literature Review of Behavioral Research in Accounting Between 1999-2008”, **Journal Of Yasar University**, Volume: 5, Number: 19, pp.3171 - 3198

LEACH, Robert ve Percy-Smith, Janie (2001).**Local Governance in Britain**, Palgrave.

LOFFLER, Elke (2009).**Public Governance in A Network Society**, Edt. Tony Bovaird and Elke Löffler , Public Management and Governance, Second Edition , Routledge, pp. 215-232.

MEDAGLIA, Rony (2012). eParticipation Research: Moving Characterization Forward (2006–2011), **Government Information Quarterly**, 29, pp. 346–360.

MEULEMAN, Louis (2008).**Public Management and the Metagovernance of Hierarchies, Networks and Markets**, Springer, Physica-Verlag Heidelberg.

MUTLU, Ahmet (2007).“Yönetişimde Yerel Kültür ile Etnik Kimlikler Vurgusu ve Türkiye”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 1, ss.1-25.

OKÇU, Murat (2005). **Avrupa Yönetişel Alanına Doğru Türk Kamu Yönetimi: Çok Düzlemli Yönetişim**, Edt. Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı, Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması –I, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, ss. 257-298.

OKÇU, Murat (2012).**Değişen Dünyayı Anlamak İçin Önemli Bir Kavram: Yönetişim**, Edt. Fatma Neval Genç, Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, ss. 9-29.

OSBORNE, Stephen P. (2010).**The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment**, Edt. Stephen P. Osborne, Routledge Taylor&Francis Group, London and New York, pp.1-16.

ÖKMEN, Mustafa ve Parlak, Bekir (2010).**Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler**, Alfa Aktüel Yayınları, İkinci Baskı, Bursa.

ÖZKAN, Hatice, Koç Kırdas, Evren ve Koç, Taylan (2012).“Yoksulluk Sorununu Görmeyen Bir Kalkınma Modeli Olarak Yönetişimci Kalkınma: Adana Örneği”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 67-4, ss.89-124.

ÖZTÜRK, Yunus Emre (2006).“Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Yönetişim Kavramı, Türkiye’de Uygulanabilirliği ve Bir yönetişim Aracı Olarak Yerel Gündem 21 Uygulaması (Mersin Örneği)”, **SÜ Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-2, ss.229-256.

PAL, Leslie A. (2012).**Frontiers of Governance: The OECD and Global Public Management**, Palgrave Macmillan.

PERRET, Sylvain, Farolfi, Stefano and Hassan, Rashid(Edt.) (2006). Water Governance for Sustainable Development, Earthscan.

RHODES, R. A. W. (1996).“The New Governance: Governing without Government”, **Political Studies**, XLIV, ss.652-66.

SADİOĞLU, Uğur ve Yıldız, Mete (2007).“Kamu Yönetimi İle Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Bir Bibliyografik Analiz”, **H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, ss. 325-359.

SÖZEN, Elvan (2009). **Devletin Yeniden Yapılandırılması Sürecinde Sermaye Örgütleri – Devlet İlişkisi: TÜSİAD Örneği**, Der. Necat Akyıldız vd., 18. Yüzyıldan 21.Yüzyıla Kamu Yönetiminde Reform (KAYFOR 2008), TODAİE Yayınları, Ankara, ss.313-322.

ŞENGÜL, Tarık (1999).“Yerel Yönetim kuramları: Yönetimden Yönetişime”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 8, Sayı: 3, ss.3-19.

TEKELİ, İlhan (2009).**Akılcı Planlamadan, Bir Demokrasi Projesi Olarak Planlamaya**, İlhan Tekeli Toplu Eserleri 7, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TOFFLER, Alvin (2008).**Üçüncü Dalga**, Koridor Yayıncılık, İstanbul.

TOKSÖZ, Fikret (2007). **Önsöz**, ‘Kamuda İyi Yönetişim’ İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, Ankara, ss. Vii-Viii.

TOKSÖZ, Fikret (2008). **İyi Yönetişim El Kitabı**, Birinci Baskı, TESEV Yayınları, İstanbul.

TOPRAK, Zerrin (2010).**E-Yönetişim & E-Demokrasi**, Edt. M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hülya Ekşi Oğuz, Yönetişim: Kuram-Boyutlar-Uygulama,Birinci Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, ss.73-106.

TORFING, J.-Peters, B. G.-Pierre, J. and Sørensen, E. (2012).**Interactive Governance: Advancing the Paradigm**, First Published, New York: Oxford Universty Press.

TURAN, Hande Tek (2013): Yönetişim ve Yeni Kamu Yönetimi, Edt. Fatma Neval Genç, Yönetişim: Türk Kamu Yönetimine Yansımaları, Birinci Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, ss. 63-85.

UN-HABITAT (2002).“The Global Campaign on Urban Governance”<http://ww2.unhabitat.org/cdrom/transparency/html/docs/y010.pdf> (11.11.2012)

ÜSTÜNER, Yılmaz (2008).**Kamu Yönetimi ve Ağ Yaklaşımları**, Edt. Bekir Parlak, Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara,ss.63-89.

ÜSTÜNER, Yılmaz (2003).“Siyasa Oluşturma Sürecinde Ağ Yönetişimi Kuramı”, **Amme İdaresi Dergisi**, 36 (3), ss.49-65.

YILDIRIM, Ali ve Şimşek, Hasan (2008).**Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

YILDIRIM, Hakan ve Morgül, Esra Nur (2013). “Türkiye’de Yönetim ve Organizasyon Disiplininde Yapılan Bilimsel Çalışmalarda Kullanılan İstatistik Analiz Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme”, **Marmara Üniversitesi SBE Öneri Dergisi**, C: 10, S: 40, ss.91-101.

ZABCI, Filiz Çulha (2002).“Dünya Bankası'nın Küresel Pazar İçin Yeni Stratejisi: Yönetişim”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 57-3, ss.151-179.